

RAFIKI

Världen är full av nya kompisar!

Rafikis

Barnrättsbok

**BARN-
KONVENTIONEN**

*För dig, för dina
kompisar.
För alla barn
i alla länder!*

.....
EN BOK OM BARNKONVENTIONEN
OCH ALLA BARNS RÄTTIGHETER
.....

Jag heter Rafiki och det betyder kompis. Jag jobbar för barn i världen.

Hej och välkommen!

Du är viktig. Det kanske du redan visste? Alla barn vet inte det. Rafiki har gjort en barnrättsbok för att berätta att alla barn i världen är viktiga. Den här boken handlar om barnkonventionen och om barns rättigheter. Barnen du möter i boken berättar själva om sin vardag. När du läser vidare kommer du att lära dig hur barn lever i andra länder. Du kommer också lära dig om olika rättigheter som gäller dig – och alla barn i hela världen.

© Henry Hahne

– När jag får egna barn ska jag se till att de får gå i skolan. Jag ska vara tillsammans med dem mycket och ta med dem på utflykter, säger Kasajja som själv har jobbat hårt som barn.

Läs mer om Kasajja på sidan 31

FOTO: LINN SJÖBERG

Innehåll:

Barnets bästa.....	3
Rätt till liv och utveckling.....	4
Samma värde.....	8
Rätt till utbildning.....	10
Rätt till lek, vila och fritid.....	12
Rätt till en familj.....	16
Rätt till en identitet.....	18
Rätt att vara med och påverka.....	22
Rätt till social trygghet.....	24
Rätt att vara så frisk som möjligt.....	28
Rätt till skydd.....	30
Rätt till information.....	32
Barnkonventionen i korthet.....	34
Om Rafiki.....	35

Fakta & övningar

Till barnens berättelser har vi valt ut några artiklar ur barnkonventionen. Det finns fler artiklar som kunde passat lika bra, men vi har inte tagit med alla.

I Rafikis barnrättsbok kommer du att stifta bekantskap med dessa rutor:

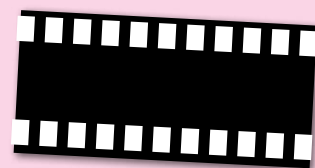
I "Visste du att" hittar du lite extra fakta.

I "Fundera på" finns frågor att samtala om.

Till flera av berättelserna finns filmer på www.rafiki.se

Arbetsmaterial och information till barnrättsboken finns på www.rafiki.se

Barnkonventionen

Barnkonventionen har tagits fram av FN. Det är en överenskommelse mellan länder och handlar om barns rättigheter. En konvention är ett avtal och det som står i avtalet gäller för de som skrivit på.

FN:s konvention om barnets rättigheter, som den egentligen heter, har 54 delar som kallas artiklar med olika bestämmelser för rättigheter som gäller barn. Konventionen antogs 1989.

Sverige har skrivit på barnkonventionen. Det har de flesta länder i världen. I länder som Norge och Finland är barnkonventionen en lag. I andra länder ordnar man så att lagarna stämmer med barnkonventionen. Även i Sverige ska barnkonventionen bli lag.

Det är ländernas regeringar som har ansvar för att barns rättigheter förverkligas. Rättigheterna gäller även om ett land inte ännu har lyckats genomföra det man lovat.

Regeringen måste få hjälp av föräldrar och andra vuxna för att se till varje barns behov och rättigheter. Olika organisationer hjälper också till, men det är regeringen som har ansvaret.

Barnkonventionen gäller alla människor som är under 18 år. Alla artiklarna i barnkonventionen hör ihop och är lika viktiga.

Här är barnkonventionens huvudprinciper som hjälper dig att förstå de andra artiklarna:

- Förbud mot diskriminering (artikel 2)
- Barnets bästa i främsta rummet (artikel 3)
- Rätten till liv och utveckling (artikel 6)
- Rätten att få komma till tals (artikel 12)

Det är viktigt att du vet om vad det står i barnkonventionen. Då vet du vilka rättigheter du och andra barn har och kan tala om när det inte stämmer.

© Henry Hahne

Artikel 3

Barnets bästa ska komma först

Artikel 3 i barnkonventionen handlar om att barns bästa ska komma i främsta rummet. När myndigheter tar beslut som berör barn ska de se till barnets bästa. De måste tänka ut hur beslutet påverkar barn. Även om beslutet gäller många barn ska de som bestämmer tänka på varje barn. Barnet ska få den vård och det skydd det behöver, på ett bra sätt.

Den här artikeln är en av huvudprinciperna i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa är inte bestämt. Det måste bestämmas för varje barn och då ska man ta hänsyn till det barnets åsikt. När nya lagar stiftas och vid alla beslut i domstolar och på olika myndigheter ska de tänka på alla barns bästa. Skolverket, Naturvårdsverket och kommunens socialnämnd är exempel på myndigheter.

– Jag vill bli lärare så jag kan ge andra barn samma chans som jag själv har fått. Det säger Nene som först inte fick börja skolan för att hon var flicka.

Läs mer om Nene på sidan 10.

ALLA BARN HAR

Rätt till liv och utveckling

Rätten till livet betyder att det måste finnas skydd och bra hälsa. Utan vatten finns inget liv. För att leva och utvecklas behövs inte bara mat och rent vatten – det behövs utbildning också. Det är de olika länderna som har lovat att göra sitt allra bästa för att barn ska utvecklas.

Artikel 6

Alla barn har rätt till livet. Länderna ska se till att barn överlever och utvecklas.

”Vi längtar efter regn”

Rafiki hälsade på Samira när det var särskilt svårt för människor och djur på Afrikas horn att klara sig, för det hade varit torrt så länge. Ja, så länge Samira kan minnas, nästan. Djuren hade inget att äta, buskar och träd var torra. Efter det har Samira fått regn, men oftast är det torrt.

I Samiras by i Kenya är man van vid torka. De allra flesta familjer som bor i Samiras by är nomader. De flyttar runt med sina djur för att hitta vatten och bete. Men nu har det varit torrt så länge i så stora områden. Då blir det mycket svårt att hitta mat till djuren. Många kor har dött och i Samiras by har flera gamla människor och små barn också dött av torkan. Man pratar inte så mycket om det, men alla vet att det är farligt när det inte regnat

på så länge. Utmed vägarna ligger det döda djur. Det är kor som inte hann fram till något vatten. Och utan kor har människor här svårt att försörja sig.

Eftersom många familjer flyttar omkring med sina djur är det inte alla barn som går i skolan. Men Samira är lyckligt lottad. Hennes föräldrar har bestämt att hon ska gå i skolan. Trots att det kostar en del och trots att hon är flicka. Många familjer skickar bara sina pojkar till skolan medan flickorna får vara hemma och hjälpa till med att mjölka kor, laga mat och passa småsyskonen.

Samira har hört mammorna i byn prata om att de skulle behöva flera sätt att överleva på. För att klara nästa torka bättre är det mycket på gång i byn.

Viktigast är att se till att det finns tillgång till vatten. Byborna startar också utbildning i att ta hand om skinn från kor och getter. De kommer att få lära sig odla nya grödor. Växterna vattnas precis vid rötterna för att spara vatten. På så sätt kan alla äta

Samira, 7 år från Kenya

sig mätta. De kan också sälja grönsaker och tjäna pengar. Man skulle kunna öppna en kiosk och sälja lite annat gott också.

Text och foto: Monica Samuelsson

Visste du att...

I många länder är det kvinnor och barn som brukar hämta vatten. Några får gå långt. När det är torka kan det ta hela dagen att hämta vatten. En bra lösning är att se till att skolorna får rent vatten. Då får barn, särskilt flickorna, större möjlighet att gå i skola.

Samira bor nästan precis på ekvatorn. Här är det varmt och solen står mitt på himlen. Då är det skönt att hitta skugga under ett träd.

Vatten

För mycket och för lite ställer till problem

Har du tänkt på hur viktigt vatten är? Det är ju smidigt att vrida på kranen och ta ett glas vatten när man är törstig. På vissa ställen på jorden saknar de vatten medan andra har för mycket. På nästa sida får du veta hur Hasan i Bangladesh gör när det blir översvämning varje år.

© Henry Hahne

I samma område som Samira bor Baroako, Nasra, Abdi och Marian. Deras mamma Gudo berättar att hon kokar majsvälling varje dag, av majsmjölet hon fått vid en matutdelning. Organisationen Erikshjälpen hjälper familjer att få jobb. Mamman ska försöka öppna en liten kiosk, för att försörja familjen i framtiden. Det har räddat livet på familjen, som har förlorat hela sin boskap i torkan. Mamman ska försöka öppna en liten kiosk, för att försörja familjen i framtiden.

När temperaturen på jorden stiger drabbas de fattigaste mest. Det slutar regna och blir torka eller så regnar det för mycket och blir översvämning. De fattiga bor i drabbade områden och på riskfyllda platser där ingen annan vill bo. Lite orättvist eftersom det är vi som har det lite bättre som orsakar större påverkan på klimatet.

Mer om liv och utveckling

Vid den senaste stora översvämningen steg vattnet sex meter i stället för två meter, som är normalt. Här räddas en familj som har suttit tre dagar på sitt tak. Deras hus låg högt upp på ön, men det räckte inte.

Hasan i Bangladesh:

”Min skola översvämmas varje år”

Torka på Afrikas horn. Översvämning i Bangladesh. Vädret verkar vara tokigt på många platser. Hasan som bor på en ö i Bangladesh är van vid översvämningar. De kommer varje sommar och han vet precis vad han ska göra när vattnet börjar stiga.

På en ö av lera i floden Jamuna bor Hasan. Hans föräldrar odlar ris och grönsaker som de flesta andra familjer här. **Om man bygger en skola här så kommer den snart att spolas bort i en översvämning.** Ändå finns det nu skola och en av byborna har blivit lärare. Lösningen är ett skolhus som man kan skruva ner om byborna ser att floden stiger mer än normalt.

I skolan gillar Hasan att jobba med bokstäver. I alfabetet finns ungefär 500 tecken att lära sig.

Av sin lärare får Hasan lappar med bokstäver. Han letar sedan bokstäver i en berättelse. Sedan övar han på att skriva dem. Efter det gör de en saga med några bilder. Det blir en teater

och barnen skrattar mycket.

Efter skolan hjälper Hasan till hemma med grönsaksodlingen innan han spelar fotboll.

När Hasan och hans familj ser att vattnet börjar stiga funderar de på om det hotar deras hus. Ibland kan de bo kvar, men vissa somrar lastar de sina saker på en flotte och flyttar till en annan ö.

Hasans ö har börjat rasa i ena ändan. Floden tar med sig leran när det är översvämning. Om några år är hela ön borta. Då har både skolhuset och familjerna flyttat till någon av de nya öar som bildats.

Text och foto: Andreas Hallman

Skolan som Hasan går i är flyttbar. När det blir översvämningar och ön rasar monterar man ned skolan och flyttar den till en annan ö.

Skolan ligger högst på ön. Vid senaste översvämningen steg vattnet en decimeter över golvet. Då behövde inte Hasans skola flyttas. Men några hus spolades bort.

Mycket i vatten i Bangladesh

I Bangladesh kommer smältvatten från Himalaya ner i floderna. Det är normalt och händer på sommaren varje år. Samtidigt kommer monsunregn in från havet. Då blir det översvämning, fast bara lite. Sedan minskar flodens vatten under vintern. Bönderna drar nytta av detta och odlar i den näringsrika leran som gödslat åkrarna. Men ibland smälter glaciärerna för mycket och regnen blir många. Då förstör översvämningar mer än vanligt. Då kan vi läsa i tidningen om katastrofer.

När jorden blir varmare och isen vid polerna smälter tror man att havet kommer att stiga långsamt. Om det blir så påverkar det Bangladesh mycket. Bangladesh är ett platt land vid havet. Den billigaste marken ligger närmast vattnet, där de fattigaste bor. Redan nu drabbas de av översvämningar men det kommer att drabba ännu fler.

Mainul gör honnör! Han och Jarel fiskar. De doppar ner nätet och fångar små räkor. När Mainuls pappa är klar på risfältet kommer han och hjälper till.

I staden Gaibanda är cykeltaxi den vanligaste transporten.

Visste du att...

...det kan bli översvämningar i Sverige?

Har du sett eller varit med om någon översvämning?

Fundera på:

- Vatten är viktigt. Vad mer är viktigt för barns rätt till liv och utveckling?
- Vad kan vi själva göra för att fler barn ska få det bättre?
- Vilka klimatförändringar kan du se i Sverige?

FOTO: REBECCA NILSSON

Ekologiskt fotavtryck?

Ekologiskt fotavtryck är ett sätt att mäta hur stor påverkan vår livsstil har på jorden. Man mäter hur mycket varje land använder av jordens resurser. I Sverige konsumerar vi mycket. Vårt fotavtryck är dubbelt så stort som jorden tål.

Om man räknar ihop fotavtrycken för alla länder i Asien, är de precis så stora som jorden tål.

Fler länder blir rikare – till exempel Kina och Indien – och det ekologiska fotavtrycket kommer att bli större.

ALLA BARN HAR Samma värde

Alla barn är unika och alla har lika värde. Inget barn kan bytas mot ett annat. Rättigheterna är lika för alla barn, oavsett om man bor i Sverige eller Guatemala. Man är lika mycket värd vem man än är. Du har samma värde som dina kompisar.

Artikel 2

Alla barn har samma värde och lika rättigheter. Ingen får diskrimineras*. Inga barn får diskrimineras eller straffas för något som deras föräldrar gör eller är.

Artikel 23

Barn med funktionshinder har rätt till ett bra liv. Som alla andra barn ska man känna stolthet och självförtroende och kunna delta aktivt i samhället. Det ska finnas omvårdnad och extra stöd om det behövs.

*Diskriminera = att behandla någon sämre än någon annan

Romelia byttes ut mot sin syster

På slingriga vägar, högt upp i bergen skumpar jag fram i bil. Jag ska möta Romelia som är mayaindian. Bergen stupar brant, det är alldeles grönt och vi ser väldigt långt. Vilket land!

Romelia är sexton år och bor utanför staden Cobán. Här pratas språket poqomchi, ett av de många mayaspråken. Men i skolan pratar de spanska.

Romelia har åtta syskon och hon har fått kämpa mycket för att få gå i skolan.

– När jag inte klarade slutprovet i tvåan och femman, fick jag gå om. Så jag har gått två år i tvåan, och två år i femman. **När jag inte klarade femman första gången, tyckte mina föräldrar att det var bättre att min syster kunde få börja skolan i stället.** Min syster fick börja skolan och jag fick börja jobba och hjälpa familjen med pengar.

– Jag hjälpte en tant att sy kjolar, berättar Romelia.

– Jag sydde linningen på kjolen, alltså midjan. Det är ganska svårt, så det var bra att få lära sig, men jag ville ju mycket hellre gå i skolan.

I Cobán finns ett center som heter La Pastoral som är som ett fritids. Dit får eleverna gå efter skolan för att få hjälp att göra läxor, äta middag och ha kul.

Varje år när barnen börjar skolan får de med sig en lång lista hem på allt som de behöver. Det är pennor, linjal, sudd, skrivböcker och mycket annat.

– Då hjälper centret till med skolmaterial, för det är dyrt att köpa in för familjer med många barn, berättar Romelia.

– **Det var de som jobbar på centret som tyckte det var fel att jag slutat skolan och börjat jobba.** De sa till mina föräldrar att man inte kan byta ut barn mot varandra och att både min syster och jag skulle få gå i skolan. Så min syster går i fyran nu och jag har börjat sexan. **Att få gå i skolan är mycket roligare än att jobba.** Jobba måste jag ju ändå göra sedan, säger Romelia och ler.

Text och foto: Bitte Arréhn

Angelina är en av Romelias systrar och hon går i fyran. De läser just nu om Centralamerika och har fått göra kartor av makaroner, ris, bönor och sönderklippta sugrör.

Romelia, 16 år från Guatemala

Ramkrishna, 10 år

Seema, 11 år i Indien

Hjälpa till hemma eller gå i skola?

I Jharkhand i Indien börjar de flesta eleverna i första klass när de är sex år. Här vallar många barn kor efter skolan. Flera barn kommer inte till skolan alla dagar, för de behöver vara hemma och hjälpa till.

Ramkrishna är tio år och går i femman i en by på landet. **Ramkrishna kommer alltid till skolan.** Hans mamma och pappa är nogga med det. Pappa är polis och mamma sköter om huset och odlingarna.

– Jag gillar min lärare Naween och jag vill också bli lärare, berättar Ramkrishna, som har läxor varje dag.

– **Efter skolan skär jag gräs till korna, men sedan gör jag läxor, säger han.**

I samma klass går Mahesor, som är femton år. Ibland är han hemma och hjälper till hela dagarna. Därför hinner han inte lära sig allt man ska och Mahesor har fått gå om samma klass flera gånger. När Mahesor kommer hem från skolan byter han om. Sedan vallar han korna.

– Jag kommer hem när det blivit mörkt. Då tänder jag en lampa och gör läxor, säger han.

En lampa är något Ramkrishna drömmer om.

– **Vi har ingen el. Jag vill ha riktiga lampor när jag ska läsa,** säger han och berättar sedan lite om vad de brukar göra på lördagar.

– Då är det mycket sång och dans från vår egen kultur och på vårt språk santali. Det blir fotboll också och jag hejar på laget från vår by!

I skolan är hindi det bästa ämnet för Ramkrishna. Före lunch pratar klassen om miljön. De läser i sin bok om trafik och utsläpp och läraren förklarar om bensen och syre och koldioxid.

Sedan svarar de på frågor om energi och bränsle. Allt är på språket hindi, men läraren förklarar på santali så att alla förstår.

– **Om vi planterar mer träd blir vår värld lite bättre,** säger Seema.

Hon är alltid i skolan och gillar det mesta. Efter lunchen ritar hon i sanden och hoppar hage med kompisarna. Ramkrishna tar bollen med sig och så blir det match bakom skolan.

– Riset och skolan är viktiga för oss, säger Ramkrishna och Maheshor som valt att bli fotograferade i risfältet framför skolan.

Text och foto: Andreas Hallman

Fundera på:

A. Ge något exempel på när vissa barn behandlas sämre än andra (diskrimineras). Hur kan du och dina kompisar förändra det?

B. Kan du ge något exempel på barn som behandlas sämre just där du bor? Hur kan du och dina kompisar göra något åt det?

C. Har alla barn i din klass samma värde? Hur märks det, i så fall?

ALLA BARN HAR

Rätt till utbildning

I dag är det omkring 90 procent av alla barn som går i skolan upp till sexan. Orsaken till att barn inte går i skolan är oftast att de har för långt dit. Pojkar i städer går nästan alltid i skolan. Flickor från fattiga familjer på landsbygden är de som har störst risk att missa utbildning.

Artikel 28

Alla barn har rätt till utbildning. Alla måste gå i grundskolan och det ska vara gratis. Länderna ska arbeta för att fler får fortsätta i gymnasium och på högskola. Rika och fattiga länder ska hjälpas åt så att alla barn får utbildning.

Artikel 29

I skolan ska eleverna utvecklas fullt ut efter sin förmåga. Skolan ska förbereda elever för att ta ansvar för sitt eget liv. I skolan ska man lära sig mänskliga rättigheter och allas lika värde. Att respektera andra människor och kulturer och att vara rädd om naturen ingår också.

Nene fick en andra chans

Nene hade en dröm. Något som hon önskade sig mer än allt annat. Och det var att få börja skolan. När hon såg de andra barnen gå till skolan på morgonen önskade hon så att hon kunde följa med dem. Hon skulle också vilja lära sig att läsa och skriva och lyssna till en lärare som berättade om nya spännande saker varje dag.

Fastän Nene var elva år hade hon inte gått en enda dag i skolan. Hennes föräldrar tyckte nämligen inte att det var särskilt viktigt. Och dessutom behövdes hon hemma.

Så länge Nene kunde minnas hade hon hjälpt sin mamma i hemmet. Hon sopade golv, hämtade ved och vatten och tog hand om småsyskonen.

Staden där Nene bor heter Dioila och ligger i sydvästra Mali. Runt staden breder åkrar ut sig och från tidig morgon kan man se arbetare ute på fälten. Många av dem är barn som **arbetar i stället för att gå i skolan.** En av dem är Nenes bror.

Men så en dag fick Nene höra talas om att det skulle komma en skola till Dioila. **Skolan kallades för "Speed School". Speed School betyder "snabb-skola" och var för barn som Nene, som aldrig hade haft möjligheten att gå i skolan.** Full av iver sprang Nene hem till sin mamma och pappa för att berätta den stora nyheten.

Gissa om hon blev besviken när både föräldrarna och hennes äldre bröder sa nej. De tyckte inte att flickor behövde gå i skolan och dessutom behövde familjen hennes hjälp hemma. Men Nene gav inte upp utan tjatade och tjatade. **Till slut lyckades hon övertala sin pappa och det bestämdes att Nene skulle få börja skolan.**

Sedan en tid tillbaks går Nene i skolan.

– Det är det roligaste som finns! **Efter bara några månader har jag lärt mig både läsa och skriva,** berättar Nene.

– Min klass är liten och jag får jättemycket hjälp av lärarna.

Dessutom använder lärarna det språk som Nene pratar hemma. När de har lärt sig lite mer ska de få lära sig franska också. Efter ett år med Speed Schools kommer hon kunna hoppa in i den vanliga skolan. Och Nene vet vad hon vill bli när hon blir stor.

– Jag vill bli lärare så att jag kan ge andra barn samma chans som jag själv har fått!

Text: Åsa Lancaster Foto: Paula Alderblad

Fundera på:

A. Om Nene får egna barn, tror du de kommer få börja skolan? Varför/varför inte?

B. Varför får inte alla barn gå i skolan?

C. Är skolan en rättighet eller skyldighet?

– Jag vill kunna ny teknologi, säger Kara. Det får andra barn lära sig på skolor här i stan. I Na och Karas skola i Phnom Penh, Kambodja, finns ingen ström. Efter skolan går de till en klubb där de lär sig använda datorer. Foto: Andreas Hallman

ALLA BARN HAR

Rätt till lek, vila och fritid!

För att må bra och för att klara skolan bra är det viktigt att barn får ledig tid, att de får vara med på fritidsaktiviteter och att de får sova gott på natten. Det är viktigt att barn får göra aktiviteter som är roliga. Det är också viktigt att de får ta det lugnt när läxor och fritidsaktiviteter är avklarade.

Artikel 31

Alla barn har rätt till lek, vila, kultur och fritid

”Jag älskar att läsa böcker!”

I det torra landskapet i norra Kenya bor Galgallu. Hon vet hur man bäst tar vara på regnvatten, hur mjölk ska hålla två dagar i värmen och hur man firar jul i Bullerbyn.

Vi sitter i ett litet flygplan och svävar över ett nästan väglöst land. Ibland ser man öken och kameler, ibland glesa skogar och kor. **Vi landar inte långt från en slocknad vulkan, i byn Kubi Bagassa i norra Kenya.** Här träffar vi trettonåriga Galgallu och hennes kompisar.

Galgallu som går i sexan är glad och skrattar mycket. Nyfiken är hon också, hon undrar hur det är i Sverige och vem Rafiki är. Hon visar sin skola för oss.

– Vi börjar halv sju varje morgon med att städa klassrummen tillsammans. Sedan gör vi läxor och så börjar skolan klockan åtta.

I dag börjar de med matte.

På lunchrasten får vi följa med Galgallu hem. Vi möter hennes morfar som kommer med sina getter på vägen.

– **Av getterna får vi mjölk, ost och kött,** förklarar Galgallu.

– Mormor som alltid är hemma välkomnar oss i dörren till familjens lerhus.

Galgallu är utvald av sin familj att ta hand om och bo hos mormor och morfar, de är gamla och behöver mycket hjälp. Det är Galgallu som krossar majsen med den tunga mor-

teln. Det är ett tungt jobb som mormor och morfar inte orkar längre. Hon hugger ved och bär in veden till matlagningen också.

– Jag är väldigt viktig för min mormor och morfar säger Galgallu.

– Mamma och pappa lever inte och därför bor mina syskon hos mina morstrar någon mil härifrån. Jag hälsar på dem så ofta jag kan på helgerna.

Innan vi går tillbaka till skolan för att äta lunch ger Rafiki Galgallu en bok om Sverige med många bilder i och med text på engelska. Dessutom får hon ”Bullerbybarnen firar jul” av Astrid Lindgren för att Rafiki vill visa lite av svensk tradition.

– Jag älskar att läsa böcker! **Jag längtar efter att få gå och lägga mig och läsa när det blivit mörkt, säger Galgallu och lägger böckerna under kudden i sängen.**

Tillbaka på skolan tar vi farväl. Galgallu ska äta ärtor och majs till skollunch, i dag som de flesta dagar. Vi säger hej då och hoppas hon gillar boken om Bullerbybarnen!

Text och foto: Bitte Arréhn

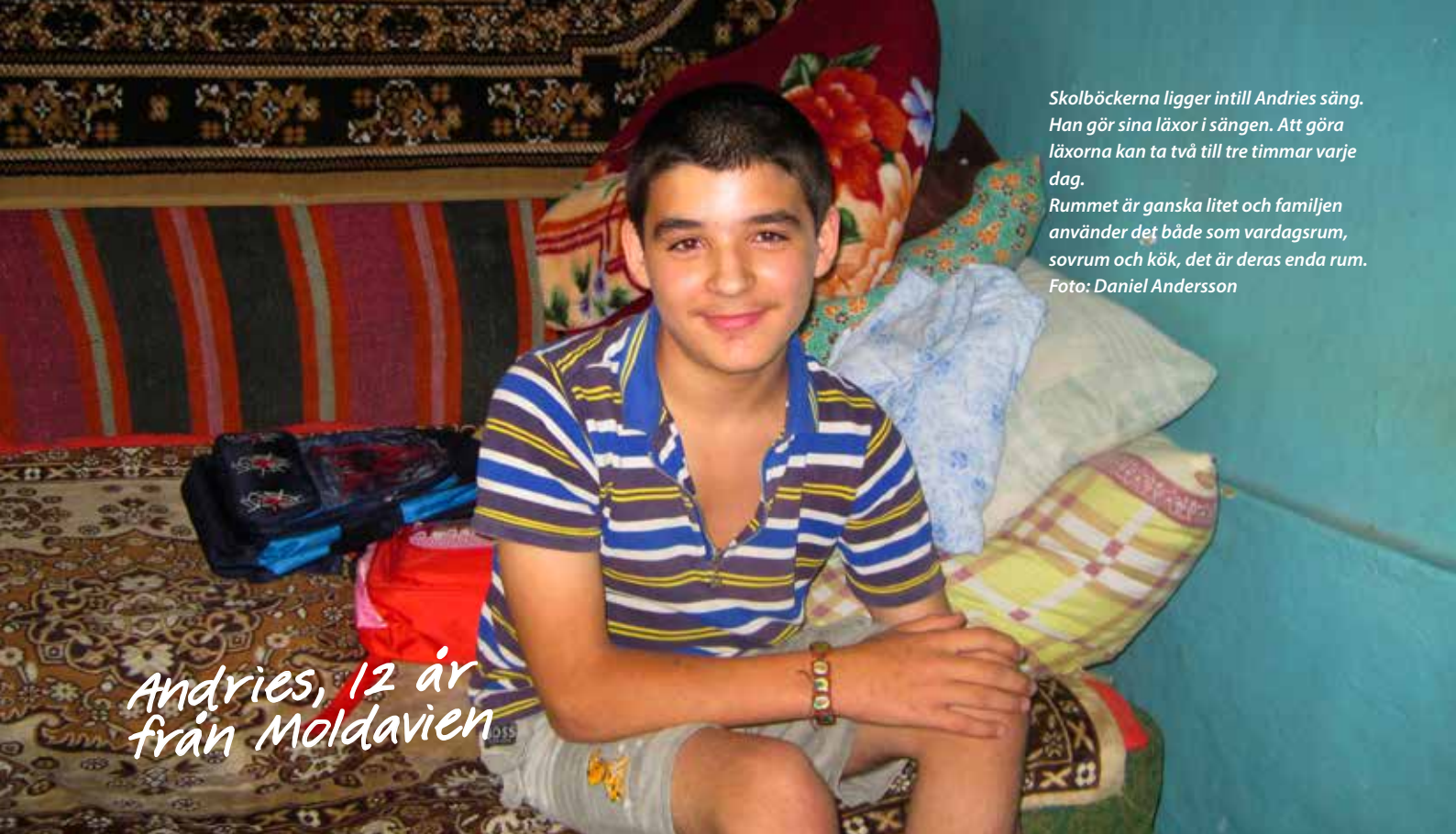
Se filmer från skola och fritid i Kenya på www.rafiki.se

Det är Galgallus jobb att hämta vatten, tvätta, städa och hålla rent hemma. Hon brukar mala och stöta majs till majs mjöl så mormor kan göra en smet av det och steka ”chapatis”, ett pannkakslänkande bröd som Galgallu gillar.

Galgallu, 12 år från Kenya

Galgallu har en hemgjord mjölkkanne som är vävd av rötter. Kannan är sotad inuti och helt tät, vilket gör att mjölk håller sig frisk i två dagar även om det är varmt. Kannan är viktig för att överleva när det är torka, som det ofta är här i norra Kenya. Kannan har mån hela livet och den följer med i graven.

Andries, 12 år
från Moldavien

Skolböckerna ligger intill Andries säng. Han gör sina läxor i sängen. Att göra läxorna kan ta två till tre timmar varje dag. Rummet är ganska litet och familjen använder det både som vardagsrum, sovrum och kök, det är deras enda rum.
Foto: Daniel Andersson

”Jag gillar kortspel och datorer!”

Andries som bor på landet får vara snabb när han kommer hem. För strömmen försvinner ofta och då är det inte så lätt att göra allt som behövs. Men han är en påhittig kille som klarar det mesta!

Vid tvåtiden på eftermiddagarna

kommer Andries hem från skolan. Han går i sjuan nu och får skjuts till och från skolan. Andries by Paulesti omringas av bördiga odlingar. **Moldavien är känt för att odla goda vindruvor, frukt och grönsaker. Och vilka fina solrosor det finns här!**

– Efter skolan hjälper jag till hemma med att laga mat, mata djuren, städa och annat som jag klarar att göra, säger Andries.

Eftersom han sitter i rullstol brukar han vara väldigt trött efter skolan, så han behöver vila lite först.

– Det är inte så mycket jag hinner göra sedan. Vi har mycket läxor som jag måste bli klar med innan det blir mörkt, för **oftast har vi ingen elektricitet på kvällarna,** förklarar Andries.

För att kunna vara med kompisar

måste Andries kunna komma ut på gatorna, men på grund av sin rullstol och de dåliga vägarna är det omöjligt att komma ut i byn.

– **När någon kompis kommer hit brukar vi spela kort.** Men för det mesta spelar jag schack med mig själv eller tittar på tv-serier. Egentligen tycker jag om alla spel när jag har någon att spela med, säger Andries med ett brett leende.

– Jag gillar lagsporter, men eftersom jag inte kan röra på mig lika bra som andra då jag sitter i rullstol, försöker jag uppskatta de saker jag kan göra själv, säger han.

Andries ser framåt och vet vad han vill. På tv har han sett en helt annan värld.

– **Jag vill skaffa mig mer datakunskaper.**

Rafiki kollar in vad som finns på marknaden i huvudstaden Chisinau. Foto: Andreas Hallman

Ibland kan jag göra detta efter skolan. Då åker jag till Dorinta center* som ligger i en by i närheten. Det är min enda chans att kunna få ett bättre liv än det mina föräldrar har. **Jag hoppas jag kan få en egen dator.**

Text: Daniel Andersson/Camilla Sköld

* Dorinta är ett träningscenter för barn med funktionsnedsättning.

Mer om Alla barn har rätt till lek, vila och fritid

Vad är arbete och vad är fritid?

Skola är ju skola, men ibland kallas det för elevernas arbete. Skolan är din arbetsplats. Att delta i hushållet i sin familj brukar inte kallas arbete. Men om man inte hinner göra läxorna eller inte hinner vila, då kanske det faktiskt ska kallas arbete?

Rafiki har delat upp tiden utanför skolan i arbete, fritid, delta i hushållet och vila. Här finns några förslag.

Var passar de in, tycker du?

Titta på tv

Dammsuga

Handla mat

Läsa

Göra läxor

Sälja majblommor/
jultidningar

Klippa gräset

Sova

Sportaktivitet

Hälsa på mormor

Vara med kompisar

Bädda sängen

Sköta om husdjur

Lyssna på musik

DELTA I
HUSHÅLLET

© Henry Hahne

Galgallu sitter på sin säng. Hon älskar att gå och lägga sig för att läsa böcker.

Glöm inte att sova!

Det händer mycket när vi sover. Det är på natten som tillväxthormonet som gör att vi växer kommer ut i kroppen. Hjärnan arbetar också för fullt med att sortera alla intryck från dagen och sparar all information på rätt ställe. Immunförsvaret som hjälper oss att hålla oss friska byggs upp under natten. Barn som går i lågstadiet behöver sova ungefär elva timmar varje natt. När man blir lite äldre kan det räcka med nio till tio timmars sömn.

Se film *Efter skolan i Kenya*
på www.rafiki.se

I nästan varje by i Moldavien finns en fotbollsplan där killar och tjejer spelar fotboll på eftermiddagarna. Lutiana, Ina och Ludmila som bor i byn Hirbovat tränar tre gånger i veckan. Foto: Bitte Arréhn

– Jag gillar att bygga bilar när jag är ledig. Nu har jag gjort en Fuso, säger Paul i Kenya. Kompisen Joshua till höger gillar fotboll. Men i dag håller han på och bygger en Land Rover. Foto: Andreas Hallman

Fundera på:

- A. Vad gör du på din fritid?
- B. Vad är vila för dig?
- C. Galgallu jobbar mycket hemma. Andries kan inte komma ut i byn för vägarna är för dåliga för rullstolen. Vad kan begränsa fritiden för barn i Sverige?

Visste du att...

...fotboll finns i hela världen och har ungefär samma regler överallt?

Spelar du fotboll?

ALLA BARN HAR

Rätt till en familj

I Barnkonventionen står att dina föräldrar har ansvar för dig. De ska ge dig råd när du gör det som du har rätt till.

Du har rätt att vara med dina föräldrar. Om det är skadligt för dig att vara med dina föräldrar får en myndighet flytta dig till ett annat hem. Då måste man också lyssna till vad du tycker. Om föräldrarna bor på två platser kan samhället bestämma var du ska bo så att det blir bäst för dig. Du har rätt att träffa båda dina föräldrar om det inte är dåligt för dig. Om din förälder är i fängelse så ska du få veta var din förälder är. Om dina föräldrar bor i olika länder ska ditt land hjälpa dig att träffa dina föräldrar.

Föräldrarna har tillsammans ansvar för din uppfostran och utveckling. De ska tänka på det bästa för dig. Samhället ska stödja dina föräldrar och se till att det finns vård och barnomsorg.

Artikel 5

Alla länder ska respektera att föräldrarna har ansvaret för sitt barn. Föräldrarna ska ge sitt barn råd.

Artikel 18

Dina föräldrar har gemensamt ansvar för din uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska komma först.

Artikel 9

Du har rätt att vara med dina föräldrar (om det inte är skadligt för dig).

Grace har en jättefamilj

Grace har en röd blus och knallröda byxor när Rafiki träffar henne. Kläderna är begagnade, och flera flickor får dela på dem. Men Grace är jättestolt – och hon är glad för sin stora familj.

Grace har inga föräldrar, de dog i sjukdomen aids* för många år sedan. Men hon har ändå en jättestor familj! Hon bor hos sin farbror och hans fru och hon kallar dem för morfar och mormor. Här bor också deras många barn, barnbarn och ytterligare en föräldralös släkting. Familjen bor på landsbygden i Zimbabwe i södra Afrika.

– Mamma och pappa dog när jag var fyra år. Jag saknar dem ibland men jag minns dem inte, säger Grace. Men jag har en ny familj och det enda som skiljer mig från en flicka som har riktiga föräldrar är att hon får se sin mamma. Det får inte jag.

Väldigt många i Zimbabwe är föräldralösa för att deras mamma och pappa har dött i sjukdomen aids. En del av

*Av hiv-virus som ger nedsatt immunförsvar kan sjukdomen aids bryta ut. Aids är dödligt, men det finns bromsmediciner.

barnen bor ensamma kvar hemma med sina syskon, utan någon vuxen. Men de flesta föräldralösa barn får bo hos en släkting.

– Det är viktigt att ha en familj för att ha andra barn att leka med. Och de vuxna tar hand om mig, ger mig mat och kläder.

Jag kan prata om svåra saker med mormor och hon behandlar mig likadant som sina egna barnbarn, säger Grace.

Det finns kvinnor i byarna som bildar grupper som hjälper de föräldralösa barnen. Mormor Ruth är med i en kvinnogrupp som odlar tomater, majs och bananer för att hjälpa andra barn.

Alla barnen hjälper till hemma och pojkarna får arbeta lika mycket som flickorna. Det är ovanligt. I Zimbabwe brukar pojkarna inte behöva arbeta så mycket. Grace hämtar vatten, diskar, la-

gar mat, tvättar, arbetar med odlingarna eller sopar gårdsplanen på eftermiddagarna efter skolan.

Sedan ska läxorna läsas. Leka får hon göra medan hon arbetar, på helgerna, på skolrasterna och så på väg hem från skolan förstås.

Här i Zimbabwe kostar skolan pengar. Grace kan gå i skolan eftersom den svenska biståndsorganisationen IM, Individuell Människohjälp*, betalar hennes skolavgift och skoluniform. **Hon har också fått en get som har hunnit få flera killingar.**

– Mamman skrek och grät när de föddes, det var lite läskigt. Den första killingen fick jag ge bort till en annan föräldralös flicka, men jag har kvar Sekai och Zambuko! säger hon stolt och kelar lite med getterna.

– De är också min familj!

Text och foto: Anna Persson

*Arbetar långsiktigt för att minska fattigdomen, öka demokratin och en hållbar utveckling. Hjälper även till vid katastrofer.

Grace måste gå i två timmar för att komma till skolan.

– På morgonen springer vi, men på hemvägen hinner vi leka.

– Jag tycker om skolan och lärarna är snälla. Men en del saker förstår jag inte när vi läser engelska.

Men det bästa jag vet är skolan och att arbeta. Jag vill bli hembiträde som min syster.

Familjer i Sverige

Det finns över en miljon barnfamiljer i Sverige.

De allra flesta barnen bor med minst ett syskon.

Tre av fyra barn i Sverige bor med båda sina föräldrar.

Ett av fyra barn bor med en förälder och kanske även med bonusförälder.

Visste du att...

...många barn som bor på barnhem bor där för att föräldrarna är fattiga? Föräldrarna älskar sina barn men lämnar dem till barnhem för att de inte ha möjlighet att ge dem bra mat och utbildning. Numera hjälper organisationer hellre hela familjer så att barnen kan bo kvar hemma och ändå få det stöd de behöver.

Fundera på:

A. Varför är det viktigt att ha en familj?

B. Vilka tycker du ingår i din familj? Beskriv din familj. Rita eller skriv!

C. Hur ser din familj ut när du blir stor, tror du? Behöver man vara släkt och måste man bo ihop? Vilka vill du ska räknas in i din familj? Rita eller skriv.

ALLA BARN HAR

Rätt till en identitet

Vad är identitet?

Jo, identitet är vem du är. Kanske är du en gitarrkille eller en handbollstjej. Från Sverige eller Sydsudan. Storasyster eller lillebror.

Identitet kan vara många saker och en del saker ändras, för man växer och lär sig nya saker. Det här säger Barnkonventionen är viktigt om din identitet.

Artikel 7

Du har rätt att få ett namn och att vara medborgare* i ett land. Du har också rätt att så långt det är möjligt att få veta vilka dina föräldrar är.

Artikel 8

Du har rätt till din identitet: medborgarskap i ditt land, ditt namn och dina släktförhållanden. Har du blivit berövad* din identitet ska du få hjälp att ta reda på den.

*berövad = fräntagen

*medborgare=medlem i ett land

Medborgare i ett nytt land

Tänk att bo i ett land – och en dag byter du land – fast du inte flyttar. Rafiki hälsar på i staden Yei som ligger i Sydsudan. Nyligen var Yei en stad i landet Sudan. Men landet delades för att försöka skapa fred.

Rafiki hälsar på i skolan. Det finns bara en klass. **Elever, lärare och andra i staden är numera sydsudaneser.** Regeringen saknar pengar för att bygga skolor för alla barn. Därför hjälper många organisationer till. **Det är vanligast att fattiga familjer låter sina pojkar gå i skolan och flickorna får hjälpa till hemma. Men i den här skolan har man bestämt att fler flickor ska få chansen, så här går 25 flickor och fem pojkar.**

Tabu och Ludga är kompisar och går i andra klass. Tabu är nio år. Ludga är lite äldre, tolv, för när hon egentligen borde börjat skolan så fanns det ingen skola här!

Både Tabu och Ludga bor hos sina släktingar. De har inga föräldrar. Så är det för många barn i Sydsudan, på grund av det långa kriget som dödat många människor.

– Jag gillar matte bäst och skulle vilja bli lärare. Efter skolan försöker jag göra läxor och sedan hjälper jag till att hämta vatten och laga mat. Bästa maten är när

det blir fisk och grönsaker, säger Ludga.

En annan sak som Ludga gillar väldigt mycket är att dansa och sjunga. Tabu och Ludga visar en dans där man sätter sina högerfötter mot varandras och hoppar runt på vänsterfötterna. Samtidigt håller man i varandras händer.

Det tråkigaste med skolan, tycker Ludga, är att den inte räcker till alla i området. En del barn står utanför skolan och önskar att de också kunde få plats. **Många hoppas nu, när Sydsudan har blivit ett**

eget land, att det ska bli fler skolor och sjukhus och annat som folket behöver.

Något som är viktigt för eleverna i Yei är att ha vänner.

– Kompisar är bra för med dem kan man leka, äta – ja, göra vad som helst!

– **Man ska vara snäll mot sina kompisar och tycka om dem,** säger Tabu och Ludga och fortsätter dansa ute på den soliga skolgården.

Text och foto: Anna Wendal

Se film från skolan på www.rafiki.se

Fröken tar fram en gul plastdunk som hon trummar på. Sedan dansar och sjunger hela klassen.

För att spara pengar har man inga banker i klassrummet. Alla sitter på golvet på en plastpresenning. Men man tar av sig skorna utanför så att det inte blir smutsigt. För det mesta finns det böcker, men inte varsin till alla! Eleverna är flera om en skolbok.

På skylten är det arabiska tecken. Arabiska är ett viktigt språk i Sydsudan. Man talar också olika lokala språk. I skolan får eleverna lära sig engelska också.

Sydsudan

– världens nyaste land

Rafiki hissar flaggan för Sydsudan, världens nyaste land. Sydsudan förklarades självständigt 9 juli 2011. Deras nationalsång heter South Sudan Oyee! Det betyder Hurra för Sydsudan!

© Henry Hahne

Visste du att...

...i Indien ska alla 1,25 miljarder invånare få personnummer. Undrar hur lång tid det kommer att ta?

...i Kina är det bara föräldrarna som använder förnamnet på sina barn när de pratar med dem. Annars säger man bara släktnamnet till varandra.

Mer om Alla barn har rätt till en identitet

Vill du se hur Alice i Tanzania har
det hemma? Gå in på
www.rafiki.se

*Alice från Sverige möter Alice från
Tanzania. Båda är 12 år.
Foto: Teresia Hördegård*

Du är en viktig person!

Du har rätt till ett namn

När du föds i Sverige får du ett personnummer som bara är ditt och det kostar inte pengar. I Sverige säger lagen att senast tre månader efter din födsel ska dina föräldrar ha bestämt ditt namn. Du ska också ha något av dina föräldrars efternamn. Ditt eget personnummer och namn hjälper dig att få sjukvård, plats i skolan, barnbidrag och finnas med i svenska samhällets system. I många länder kostar det pengar att registrera sitt barn. Om föräldrarna inte har pengar till registrering får barnet ingen plats i skolan.

Du har rätt att tillhöra ett land

Hur blir man med i landet Sverige? När du föds här eller har en svensk mamma eller pappa kan du bli medborgare i Sverige. Om du flyttar till Sverige måste du bo här i fem år innan du kan ansöka om medborgarskap. Det finns människor som inte är medborgare i något land, de är statslösa. De har inget land som tar hand om dem. Barnkonventionen säger att länderna ska ge skydd åt statslösa barn.

Du har rätt att veta ditt ursprung

Även om du lever med andra vuxna än dina föräldrar har du rätt att få veta vem din mamma och pappa är. Var de kommer ifrån och vilka de är. Länderna ska respektera din rätt att behålla din identitet.

Fundera på:

- A. Vi bor i Sverige. Känner du någon som har medborgarskap i ett annat land?
- B. Hur många nationaliteter finns det i din klass?
 - Dela upp klassen i två delar och tävla om flest nationaliteter.
 - Räkna också med föräldrars nationaliteter och mormors, morfars, farmors och farfars. Hur många blir det då?
- C. Vissa känner sig som lite svenska, lite skånska eller lite kurdiska. Vad känner du dig som?
- D. Nationalitet och medborgarskap är bara en del av din identitet. Du är mycket mer. Vad då?

Namn- leken!

Hälsa på varandra och byt namn

Samla ihop dina kompisar och lek den här roliga namnleken! Ni behöver vara minst tio kompisar, ju fler ni är desto svårare och roligare blir det. Leken går ut på att byta namn med varandra genom att skaka hand. När alla fått tillbaka sitt eget namn igen är leken slut.

Så här går det till:

- Skaka hand med en av dina kompisar och säg ditt namn, t ex "jag heter Julia". Den du hälsar på säger sitt namn, "jag heter Max" – och vips så har ni bytt namn så att du heter Max och den du hälsat på heter Julia.
- När du hälsar på nästa kompis säger du "jag heter Max" och så byter du namn till det namn kompisens presenterar sig med. Sedan fortsätter du att hälsa på någon annan och så byter du namn igen.
- När du får tillbaka ditt eget namn ska du sätta dig ner och när alla sitter ner är leken slut.

ALLA BARN HAR Rätt att få vara med och påverka

Artikel 12 i Barnkonventionen slår fast att alla barn har rätt till inflytande. Barn har rätt att vara med och påverka sådant som handlar om dem. De vuxna ska lyssna och ta hänsyn till vad barn tycker. Det betyder att dina åsikter är viktiga och att vuxna som dina föräldrar och vuxna i skolan ska lyssna på dig – även om det kanske inte alltid blir som du vill. Det betyder också att om en myndighet eller domstol håller på med en fråga som rör dig ska du få möjlighet att få säga vad du tycker.

Artikel 14

Du har rätt att tänka och tycka vad du vill. Du har rätt att följa din övertygelse och att ha vilken religion du vill. Dina föräldrar får vägleda dig, men aldrig bestämma över dina tankar.

Artikel 15

Du har rätt att vara medlem i föreningar och att välja att gå ur föreningar. Du får också delta i möten så länge de är fredliga.

Artikel 12

Du har rätt att uttrycka dina åsikter i alla frågor som rör dig. Vuxna ska lyssna och ta hänsyn till dina åsikter.

Artikel 13

Du har yttrandefrihet. Det betyder att du har rätt att söka efter, ta emot och sprida information och tankar.

Skolan i Mali har egen regering

På skolan Lumière i Mali får eleverna vara med och bestämma. Eleverna har en regering och hälsoministern har sett till att skolan fått en ny, ren servering utan läskiga termiter. Mariam som är utbildningsminister kollar upp om någon elev har problem och behöver extra hjälp. Självklart är sportministern med och ordnar sporttävlingar också!

Vad gör ni i regeringen?

– Vi träffas varje torsdag efter skolan. Då har vi möte och diskuterar saker som eleverna tycker är viktigt. **Jag är premiärminister och leder regeringen. Det är jag som samlar ihop våra åsikter och tar dem till rektorn,** säger Kadidi-atou.

Alla i regeringen har blivit valda av skolans elever.

– Ministrarnas uppgift är att undersöka vad eleverna vill och tycker är viktigt. Till hjälp har vi rådgivare som utses i varje klass. **Det är viktigt att alla har möjlighet att säga vad de tycker,** berättar Kadidiatou.

Utbildningsminister Mariam:

– Jag ser till att det är lugn och ro så att man kan studera och lära sig saker. Om det är någon elev som bråkar eller som har något problem kan de få hjälp.

Miljöminister Ousmane:

– **Mitt ansvar är att se till att skolgården hålls ren och att det är städad i våra klassrum.** Eleverna turas om att hålla rent på gården och vi talar om för alla att de inte ska skräpa ner.

Sport/kulturminister Oumou:

– Vi ordnar föreställningar med musik och dans och olika sporttävlingar. Jag gillar basket mest.

Hälsominister Beatrice:

– Om det är någon elev som är sjuk så kan de få hjälp att komma till doktorn. Jag kollar också vad som säljs i kiosken så att det är bra för hälsan. Innan kunde man hitta läskiga grejer bland det som man skulle äta – som flugor och termiter. Det var smutsigt och jätteäckligt! Nu har vi fått en ny servering där det är rent. Om vi inte hade gjort något hade inte det hänt.

Eleverna i regeringen på skolan Lumière läser Rafiki!

Varför behövs det en regering på en skola?

– Innan regeringen startade hade vi elever inte mycket att säga till om, vi hade ingenstans att vända oss.

Vad är demokrati?

– **Demokrati, det är förändring. Det är som i en familj: förr var det bara pappan som bestämde, nu sätter man sig och diskuterar. Tillsammans.**

– Jag tycker att det är att man får ha rättigheter och skyldigheter utan att de stora kör över en. Barn har mer rättigheter och de vuxna kan inte tvinga barn att gifta sig.

Text och foto: Anna Wendal

”Det roligaste i skolan är kull!”

Bonny är på väg till en kompis. Den blå cykeln går fort på grusvägen. Här kommer inte många bilar. Allra mest är det cyklar och motorcyklar. Det är varmt i luften.

Bonny är tio år och går i trean. Han bor med mamma och pappa och storebror Picet i ett litet hus bredvid farfar och farmors hus i Kambodja.

Mamma är hos en granne och pappa är hemma. Pappa odlar ris men just i dag grejar han med annat. **Familjen har åkrar en bit från huset. För en månad sedan planterade de ris och om några veckor ska de plantera om det som växt upp. Då är det stressigt.** Då hjälper alla i familjen till och pappa jobbar hela tiden.

– Jag cyklar till skolan. Det är inte så långt. Den här veckan börjar jag klockan sju och slutar klockan elva, säger Bonny.

Bonnys dag börjar tidigt, redan vid fem-tiden. Då går han iväg med korna som ska stå och beta på en äng. Sedan sopar han lite – om inte mamma har gjort det. Innan han tar på sig skolkläderna tvättar han sig. **Till frukost äter han ris och grönsaker.**

– Jag gillar att läsa. Och jag är bra på att skriva. Det är faktiskt inget som är svårt i min skola, säger Bonny.

– Vad jag gör på rasten? Jag leker med kompisarna. Mest är det kull. Det är det roligaste med skolan, säger Bonny.

– När jag kommer hem från skolan äter jag lunch. Jag brukar diska och se-

Alla skolor i Kambodja firar barnens dag. Här leker de Hela havet stormar.

dan går jag och hämtar korna. Läxorna gör jag på kvällen, så **på eftermiddagen cyklar jag till kompisar.** Jag gillar att leka och läsa!

På kvällen går Bonny och Picet på barnrättsklubben. Alla barn i byn är välkomna. Det är lektioner i khmer och engelska.

– **På söndagar är det en som lär oss om datorer. Då måste farfar starta en generator så datorerna får ström.**

Det gör vår engelskalärare också. Hans lektion börjar när det blivit mörkt och då måste vi ha lampor. Det bästa med klubben är att prata engelska, tycker Bonny.

Bonny berättar att de lär sig om barns rättigheter på klubben: äta, leva, att någon bryr sig om, gå till skolan och att ha en bra plats att leva på. Alla har rätt till det.

Rafiki undrar vad Bonny bestämmer över. Konstig fråga, tycker Bonny.

– **Jag gör som mina föräldrar vill. Men det är klart – på eftermiddagen väljer jag att göra det jag gillar. Och jag går och lägger mig när jag vill!**

Om Bonny får bestämma vad han ska jobba med behöver han inte tänka länge.

– Då ska jag bli polis, bestämmer Bonny direkt.

Text och foto:
Andreas Hallman

Så här ser husen ut där Bonny bor.

Bonny, 10 år från Kambodja

Fundera på:

A. Varför är det viktigt att många är med och bestämmer?

B. Vad hjälps ni åt med att bestämma om på er skola? Finns det mer ni kan vara med och bestämma om?

C. Vad är du med och bestämmer om hemma hos dig?

ALLA BARN HAR

Rätt till social trygghet

I Barnkonventionen står att varje land ska se till att alla barn har social trygghet. Barn har rätt till mat, kläder och bostad. Oftast ordnar barnen och deras familjer detta själva. Men det ska finnas en social försäkring. Det betyder att om familjerna saknar egna möjligheter så ska samhället hjälpa till. Social trygghet är svårt att beskriva. Men att ha ett hem är en viktig del. Om barn inte har ett hem är det en viktig bit som saknas.

Artikel 26

Varje barn har rätt till social trygghet = rätt till ett hem, mat och kläder

Artikel 27

Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard

Warda är trygg i sitt hem

Warda är en tjej på tolv år. Hon bor i Bagamoyo, en stad i Tanzania i östra Afrika, precis vid Indiska Oceanen. Här är det varmt, grönt och väldigt vackert.

När Warda föddes blev hennes mamma förvånad. **Warda var inte brun i hyn som sina föräldrar och sin storebror, utan alldeles vit.** Wardas föräldrar förstod snart att de hade fått en flicka med **albinism. Det betyder att huden saknar pigment och inte kan bli brun.**

Albinism finns överallt, men att leva med albinism i Afrika kan vara extra svårt. Här är solen stark. Hud som saknar pigment är också extra känslig. Därför måste Warda klä sig i täckande kläder, smörja in sig med solskydds-krem och ofta bära solglasögon.

De flesta som har albinism har också **problem med synen och är extra känsliga för starkt solljus.** I skolan sitter Warda längst fram för att se vad läraren skriver på tavlan.

Som liten tänkte Warda aldrig på att det var något annorlunda med henne.

– **Det var inte förrän jag började skolan och fick kompisar som jag kände att jag inte ser ut som alla andra. I dag gör det mig ingenting. Jag vet att jag är lika mycket värd ändå.** Men det är jobbigt att alltid behöva smörja in sig och ha solglasögon, säger Warda som trivs i skolan och som allra bäst tycker om naturkunskap och matte.

När vi frågar Warda vad hon själv tycker att hon är bra på svarar hon:

– **Jag är bra på att skriva berättelser.**

Helst skriver jag historier om olika djur, säger Warda som både har ett gott självförtroende och ett härligt, smittande leende.

I Tanzania har en del människor trott att det varit ett straff från gud om någon blivit sjuk, fötts med albinism eller med någon funktionsnedsättning. Andra trodde till och med att man kunde bli frisk från sjukdomar om man åt kroppsdelar från personer med albinism. Så tror inte många i dag men **många som har albinism är fortfarande rädda för att bli utsatta för misshandel eller mobbing.**

Wardas föräldrar var alltid extra rädda om Warda när hon var mindre. De lämnade henne aldrig ensam bland personer som familjen inte kände väldigt väl. Det kan fortfarande hända att barn med albinism råkar illa ut, och det ville de inte skulle hända Warda.

– Kanske finns det fortfarande människor som är elaka och gör elaka saker, säger Wardas mamma Secuzani som gjort allt hon kunnat för att Warda ska känna sig trygg. Hon verkar ha lyckats för **Warda är en både lugn, trygg och glad tjej som har många kompisar och trivs med livet och skolan.**

Text och foto: Monica Samuelsson

Warda, 12 år från Tanzania

Alla barn har rätt till kläder.

Kläder är nästan som ett hem. Man ska trivas i dem och de ska värma och skydda.

Kläder kan vara som en prydnad. Ibland är kläder mode. Då vill många vara likadant klädda – eller klä sig på sitt eget vis.

Alla barn har rätt till mat.

Mat ska det finnas i hemmet. Bra mat som man växer av. Men många barn får inte mat så det räcker hemma. Då är länderna skyldiga att se till att barnen får mer mat.

Alla barn har rätt till ett hem.

Ett hem kan vara en lägenhet, stenhus, trähus eller ett hus gjort av lera, gräs eller vass som i många varma länder. I ett hem ska man må bra! Inte frysa och helst känna sig välkommen. Hemmet ska skydda barnet från farligheter, dåligt väder och ge barnet lugn och ro.

© Henry Hahne

Warda vill fortsätta gå i skolan och lära sig mer så hon kan få ett bra jobb när hon blir vuxen.

Warda och hennes mamma hjälps åt att diska utanför huset.

Lillasyster Awa är tre år och har också albinism.

Här är rummet som Sareeta och några av de andra tjejerna delar på skolan.

”Jag bor på internat”

Sareeta är 11 år och bor i Nepal. Hon går på internatskola, vilket innebär att hon bor på skolan under veckorna. Hennes pappa arbetar i grannlandet Indien.

Sareeta, hur långt från skolan bor du?

– Det är ungefär tre kilometer till skolan. Jag går på en vanlig skola och eftersom jag har en hörselskada får jag gå i en klass för döva barn.

Hur tar du dig dit?

– Jag bor på skolan som internatelev i veckorna och är hemma på helgerna.

Vad äter du under en dag?

– Vanligtvis blir det te och bröd på morgonen och ris, dal (linsgryta), grönsaker och pickles till lunch. På kvällen får jag mest ris och grönsaker. Ibland är det kött till också.

Var kommer maten ifrån?

– Min familj har en liten bit mark där vi odlar mat som räcker i ungefär två månader. Resten av året köper vi mat på marknaden.

Hur får du ditt vatten?

– Hemma har vi en brunn. Vattnet pumpas upp till en tank med hjälp av en elmotor.

Hur många varma tröjor har du i din garderob?

– Jag har två tröjor, en att använda hemma och en i skolan.

Vad har du på dig?

– Jag har på mig en skjorta och klänning, min skoluniform.

Hur bor du?

– Jag bor i ett litet hus med plåttak. Det finns bara ett rum i mitt hus. Vi förvarar saker på loftet och familjen bor på bottenvåningen. Köket finns i en liten tillbyggnad.

Värmer ni upp huset?

– Vi gör upp eld i huset för att få värme, samma eld som vi lagar mat över. Och på kvällen stänger vi alla fönster och dörrar för att hålla värmen.

Vad gör dig lycklig?

– Jag blir glad när min pappa kommer hem från Indien, där han arbetar. Jag blir glad när mamma hämtar mig på skolan. Jag känner mig glad när jag leker och är tillsammans med mina vänner.

Text: Keshab Bhattarai

Foto: Johanna Lindberg

Sareeta, 11 år från Nepal

Så här kan skolskjutsar se ut i Indien. Foto: Matilda Häggqvist

Barnen tycker att det är kallt inne i klassrummet och har bett sin lärare om att få ha lektion utomhus i stället!

Fundera på:

A. Warda och Sareeta är trygga. De har en familj, hem, mat, kläder och går i skolan. Vad tror du är viktigast för att man ska känna sig trygg?

B. Vad är viktigast i ett hem?
Välj fem saker.

toalett
tv
vatten
eget rum
dator
frys
kylskåp
el

spis
säng
balkong/altan
hängmatta
gosedjur
trädgård
lek- eller spelrum
skrivbord

ALLA BARN HAR

Rätt att vara så friska som möjligt

Artikel 24 i barnkonventionen säger att alla barn har rätt till bästa möjliga hälsa. Det betyder att barn har rätt att vara så friska som möjligt. Om barn är sjuka har de rätt att få sjukvård och träning för att bli friska.

Det är landet barnet bor i som ansvarar för att det finns läkare och sjuksköterskor som kan hjälpa barnet. Det ska finnas sjukhus och träningscenter där barn kan stanna och få hjälp så länge det behövs. Alla har ett ansvar att ta hand om sig själva och vara rädda om sig. Då behövs kunskap om hur man håller sig frisk.

En annan del av artikel 24 handlar om att barn ska skyddas mot traditioner som kan skada barnen. Länderna kan motarbeta gamla vanor och traditioner som säger att barn ska gifta sig, bli könsstympade eller tvingas jobba jättehårt.

Artikel 24

Alla barn har rätt att vara så friska som möjligt. Länderna ska se till att det finns hälso- och sjukvård för barn som behöver det.

© Henry Hahne

”Det är lätt att vara snäll när man är omtyckt”

I dag har Killy gjort något för första gången. Det var nervöst! Han har kollat sin syn på den nybyggda sjukvårdskliniken som ligger bredvid skolan.

Killy är 11 år och går i klass 3 på Nair-rataat Primary School i Emali, Kenya. Han har känt på sig att han nog behöver glasögon för han har sett dåligt. På eftermiddagarna har han haft huvudvärk. **Aldrig tidigare har Killy eller hans kompisar gått på läkarkontroller, utan bara besökt läkare när de blivit allvarligt sjuka.** Fast så sjuk har Killy aldrig varit. Sjuksköterskan upptäckte att Killy ser väldigt dåligt och att han behöver glasögon.

Killy är en helt vanlig kille. Han bor med sin mormor och två äldre bröder i ett litet hus i byn, inte långt från skolan. På sin fritid och raster har han fullt upp. – Skolan är kul för det mesta och jag gillar matte och engelska bäst. **Jag spelar gärna fotboll eller tränar löpning. Och på eftermiddagarna passar**

jag våra getter eller hämtar vatten till familjen, säger Killy.

Det märks att Killy har många kompisar i klassen.

– Jag är nog ganska vanlig och jag brukar vara sjsst. Till och med mot tjejerna, säger han och ler och fortsätter:

– Men det är lätt att vara snäll när man är omtyckt.

De som jobbar på kliniken lär barnen om hur man ska hålla sig frisk. Eleverna får också gå dit på hälsokontroll och för att få vaccinationer. Den 15 oktober firade man **”handtvättardagen”**. Då kom lastbilar och lämnade av vattendunkar med små kranar på. En dunk sattes upp utanför toaletterna och en utanför köket där skollunchen serveras. Nu ska det

Killy, 11 år från Kenya

alltid finnas vatten så eleverna kan tvätta händerna.

– Fyra saker ska man tänka på: tvätta händerna efter toa, innan mat, innan matlagning och efter man bytt blöjor på bebisar. Men byter blöjor gör aldrig jag, säger Kelly och rynkar på näsan. Han försätter:

– Det är ett billigt och smart sätt att hålla sig frisk på. **Men man får inte vara lat och bara strunta i att tvätta**

På eftermiddagarna passar Killy familjens getter eller hämtar vatten. På fritiden spelar han gärna fotboll eller tränar löpning.

Se film *Barns rätt att vara frisk. På landet i Kenya.* på www.rafiki.se

sig. Då kan man bli magsjuk. Usch!

Precis som i Sverige är det dyrt att köpa glasögon. Killy har fått hjälp att betala dem. **Snart ska Killy få sina glasögon.** Han har aldrig haft det tidigare och han tycker det ska bli väldigt spännande!

Det är eftermiddag och Rafiki och Killy vinkar hej då till varandra.

– Hälsa skolbarnen i Sverige! Har alla barn i Sverige glasögon? tjoar han efter oss.

– Nej, inte alla, ropar Rafiki, men ganska många!

På Killys skola är han en av de första...

Text och foto: Bitte Arréhn

Killy testar sina ögon hos skolsköterskan för första gången. Han behöver glasögon.

Kärt barn har många namn. Autoriksha, tuk-tuk, moto och babytaxi.

FOTO: ANDREAS HALLMAN

Renare luft

I Sydästen är autorikshan vanlig. Det är som en sorts taxi. De släpper ut avgaser som är skadliga och det är barnen som drabbas mest. Barnen är ute mycket mer än vuxna och deras lungor är mindre, så de påverkas mer av de skadliga avgaserna. För att förbättra barns hälsa har myndigheterna förbjudit rickshor som använder bensin. I Delhi får man bara köra om de går på naturgas. Stadsbussarna kör också bara på gas. Luften i stan har blivit bättre. Myndigheterna fortsätter att ta beslut som gör att barn kan vara friskare.

Fundera på:

- A. Varför brukar du gå till skolsköterskan?
- B. Vad gör Killy för att hålla sig frisk?
- C. Vad gör du för att hålla dig frisk?

ALLA BARN HAR Rätt till skydd

Barnkonventionen ger dig skydd. Du ska skyddas från arbete som kan vara skadligt för dig. Barn får arbeta. Men arbetet får inte vara skadligt och det får inte hindra barn från att gå i skolan. Arbetet får heller inte hindra barns utveckling på andra sätt. Ingen får tjäna pengar på barns arbete utan att barnen själva får betalt. Samhället ska ordnas så att du är skyddad mot övergrepp och våld. Alla länder ska ordna med lagar och se till att barn inte utnyttjas i arbete eller på något annat sätt.

Artikel 32

Alla barn har rätt att skyddas från skadligt arbete.

Artikel 36

Alla barn har rätt att skyddas från alla former av utnyttjande som skadar barnet.

Artikel 19

Alla barn har rätt till skydd mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, vanvård och övergrepp.

Sandy, Angelica och Kenia i Guatemala

Tre klasskompisar i fyran

Bästa kompisarna Sandy, Angelica och Kenia möts på skolgården varje morgon och är tillsammans tills skolan slutar klockan halv ett. Det är alltid så mycket att göra när de kommer hem så de hinner inte träffas på eftermiddagarna.

– Här i skolan går hälften av eleverna på förmiddagen och börjar vid åtta. Andra hälften går på eftermiddagen från ett till fem, berättar Sandy.
– Det är för att alla barnen ska få plats i skolorna.

Lärarna har två klasser per dag och jobbar hela dagen. Så är det på många skolor i Guatemala.

På skolgårdens väggar har eleverna målat flera olika teman de jobbat med. **Rättvisa är skolans favoritord.** Då berättar lärarna om att alla barn har rätt till samma saker. Det spelar ingen roll om man är fattig eller rik, sjuk eller frisk, tjej eller kille. Angelica, Sandy och Kenia tycker det är bra att få veta, för en del av deras föräldrar har inte gått i skolan och fått lära sig det.

– Vi brukar berätta för våra mammor vad vi lärt oss. Ibland lär de sig nya saker av oss också, säger Sandy.

– Efter skolan ska jag hjälpa mamma att tvätta kläder. Vi tvättar åt de rika familjerna, berättar Angelica.

Kenia ska hem och leka med sina syskon och Sandy berättar att **hon och hennes familj hyr en grusgrop för att tjäna pengar.** Under torrperioden när flodbotten utanför Sandys hus är torr säljer de grus och sten till hus och vägbyggen.

– Jag har fjorton syskon så vi är många som hjälps åt. **Ibland jobbar jag ett par timmar innan skolan börjar tidigt på morgonen men det gillar inte min**

lärare i skolan för jag blir så trött då, berättar Sandy.

På eftermiddagarna turas syskonen om att gräva och sortera sten, laga mat, städa och passa småsyskon.

– Läxorna försöker jag hinna emellan. Det är väldigt viktigt för vår familj att vi tjänar mycket pengar under torrtiden för när regnen kommer kan vi inte sälja någon sten. Vi måste spara pengar så de räcker hela regnperioden. Det är svårt. Men under regnperioden har jag mer tid för läxor och annat kul, säger Sandy.

Text och foto: Bitte Arrehn

Se film *Barn tycker till i Uganda*
på www.rafki.se

*Kasajja, 13 år
från Uganda*

”Barn ska inte jobba hårt”

Kasajja är bara 13 år men har redan haft många olika jobb. Måste man jobba mycket hinner man inte gå i skolan – och det var precis vad som hände Kasajja.

Kasajja bor i Uganda. Hans mamma och pappa skildes när han var liten och han fick flytta till sin faster. Hon behövde ha hjälp i hushållet med att förbereda maten, att städa och diska. **Där var livet inte så lätt och han blev ofta slagen av sin farbror. Därför bestämde Kasajja sig för att rymma.**

– Jag lyckades få jobb på en gård med att valla kor. Men jag rymde därifrån med en lastbil, för jag hörde att pappa letade efter mig och ville föra mig tillbaka till faster, förklarar Kasajja.

När lastbilen inte stannade på flera mil blev Kasajja rädd och hoppade av flaket i farten. Han slog i huvudet, blev medvetslös och hamnade på sjukhus. När Kasajja vaknade upp stod en av hans faster vid sjuksängen. Hon var arg och tvingade honom att återvända hem igen.

Efter en tid, när fasterns man slagit Kasajja så mycket att han inte stod ut längre, beslöt han sig för att flytta ut och bo på gatan.

– På gatan lärde jag mig att sniffa lim så man somnar och glömmet allt jobbigt, säger Kasajja.

Att det är farligt att sniffa visste Kasajja inget om. För att få pengar till mat och lim samlade han och hans kompisar metall som de sålde.

En dag hittade Kasajjas pappa honom och tog hem honom till sig. Han fick passa getter.

– Pappa lovade att betala mig lite varje dag, men det var sällan jag fick några pengar. Då började jag jobba på en större gård istället, berättar Kasajja.

På gården fick han betalt, men han fick också stryk och måste jobba alldeles för mycket. Så han flyttade tillbaka till gatan igen och livet där var väldigt tufft och svårt.

En dag hände något som kom att förändra hans liv. Det var några som undrade om han ville komma till ett center för barn. Han skulle få hjälp.

– Jag fick mat varje dag och nya kläder, berättar Kasajja, som gärna ville flytta in på centret.

Sängen han får sova i är ren och skön. Nu har han slutat med drogerna – och han har fått börja skolan!

– Jag tycker det är jätteviktigt att gå i skolan och jag önskar att jag kan bli pilot!

Centret har hjälpt Kasajja att hitta sin mamma och det är han väldigt nöjd

med. Kanske kan han få flytta hem till henne. Om inte det går hjälper centret honom att hitta en annan familj som är bra för honom.

– **Det är hemskt att barn måste jobba hårt. När jag får barn ska jag se till att de får gå i skolan.** Och jag ska vara tillsammans med dem mycket och ta med dem på utflykter, säger Kasajja.

Text och foto: Sara Nissfolk och Linn Sjöberg

Fundera på:

A. Vilka lagar och regler har samhället bestämt för att du ska vara skyddad?

B. Vilka rättigheter är viktiga för Sandy och Kasajja att veta...

- i skolan?
- hemma?
- om de blir sjuka?

ALLA BARN HAR

Rätt till information

Du har rätt till information. Det är varje land som ansvarar för det. Länderna tycker att det massmedier gör är viktigt. Länderna ska uppmana till att göra material som är bra för dig och som du förstår. Det kan till exempel vara böcker, film, tidningar eller webb.

Länderna ska se till att barn har tillgång till information och material från olika källor. Informationen ska vara bra för barns välfärd och utveckling.

Artikel 17

Du har rätt att veta vad som händer i ditt land och i världen på ett sätt som du förstår. Detta för att du ska få utvecklas och leva ett bra liv.

Cricket, kompisar och kossor

Gaesiram är en glad kille som snart fyller elva år. Exakt när vet han inte, bara vid vilken högtid. Han gillar att vara med sina kompisar – och cricket är bland det bästa han vet!

Mamma, pappa och fyra äldre bröder ingår i Gaesirams familj. I huset de bor driver hans mamma en kiosk.

Byn där Gaesiram bor i är inte så stor, det tar nästan bara en minut att gå till skolan.

– Namaste, ropar han glatt när vi går förbi några av hans kompisar på väg till skolan.

Det betyder hej på hindi och det verkar som att Gaesiram känner många i grannskapet. **Det går kossor på gatan och husen är målade i färger som gör en glad.**

I Indien är kor något heligt och fint och därför får de gå fritt på gatan utan att någon försöker flytta på dem.

– Efter skolan brukar jag och mina kompisar spela cricket, det är jättekul! berättar Gaesiram.

Cricket, som är Indiens nationalsport, är ungefär som brännboll. Det är väldigt populärt bland killarna i byn där Gaesiram bor. På kvällarna brukar de kolla på cricketmatcher på TV om det visas.

– Annars studerar jag väldigt mycket. Jag går upp klockan 06.00 varje morgon för att plugga i två timmar. Sedan går jag och hämtar vatten till kossorna, tar ett bad och äter frukost.

Skolan börjar inte förrän klockan 10.30 så det hinns med. Gaesiram går i klass sex och gillar speciellt sanskrit som är ett gammalt språk i Indien.

– Jag älskar att läsa, men inte engelska, det är ganska svårt.

Förutom att läsa läxor och spela cricket så är Gaesiram med i ett barnparlament*. Där samlas barnen för att prata om saker som inte är så bra i byn och vad de kan göra åt det.

I barnparlamentet får de även lära sig om barnets rättigheter. Alla får information om hur man ska leva hälsosamt. Det är en nunna som bor i ett kloster nära byn som kommer och berättar om det.

– **För ett tag sen fick vi reda på att tobak inte är bra för oss och gör tänderna fula,** så då slutade vi använda det, säger Gaesiram.

Barnparlamentet tycker han är väldigt bra för där får han mycket information om saker han inte skulle fått reda på annars. I skolan däremot får han inte mycket sådan information.

– Ibland kommer inte läraren till skolan, och när han väl är där får vi inte fråga så mycket, utan ska helst sitta tysta och bara lyssna. **Jag skulle vilja att vuxna frågar lite mer om vad jag tycker.**

Gaesiram skulle gärna vilja veta mer om vad som händer utanför hans by och i det riktiga parlamentet i huvudstaden Delhi.

– När jag blir stor vill jag bli läkare eller ingenjör för att hjälpa min by, avslutar Gaesiram.

Text och foto: Lovisa Fundell

* En grupp där barn får vara med och bestämma.

Gaesiram, 11 år från Indien

Fundera på:

Gaesiram får reda på viktiga saker i barnparlamentet.

A. Var får du reda på viktiga saker?

B. Hur vet du att det du får reda på är sant?

FOTO: BITTE ARRHÉN

På en skolgård i Guatemala

Eleverna har jobbat med olika teman och sedan målat dem på skolans mur för att informera varandra och för att inte glömma. Exempel på teman är att alla barn är lika viktiga, hur man sorterar sopor och att det är kriminellt att utnyttja någon annan människa. Att få information om sådana saker har alla barn rätt till.

Föräldrar
Hemmet

Kompisar

Radio
Tv

Internet
Spel

Reklam

Böcker
Bibliotek

Trender

Lärare
Skola

Musik

Tidningar

Vad är
information?

Det du ser
och hör

Fundera på:

- Hur är det att veta sina rättigheter men inte få dem?
- Vad kan det leda till?
- Vilken information blir du mest påverkad av? Varför?
- Varifrån får du din kunskap och information? Hur vet du vad som är sant? Diskutera.

Barnkonventionen i korthet

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen, antogs 1989. Den innehåller rättigheter för varje barn och gäller alla upp till 18 år. Här följer en lättläst version. Artiklarna nedan med sidhänvisning är de som finns med i Rafikis barnrättsbok. Alla artiklarna i barnkonventionen hänger ihop. Artikel 2, 3, 6 och 12 är huvudprinciper.

1 Ett barn är varje människa under 18 år.

2 Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras. (sid 8)

3 Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. (sid 3)

4 Staten ska vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra konventionen. När det gäller barnets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska staten utnyttja det yttersta av sina resurser. Där så behövs ska man samarbeta internationellt.

5 Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling och ska vägleda barnet då han/hon utövar sina rättigheter. (sid 16)

6 Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. (sid 4)

7 Varje barn har rätt till ett namn och en nationalitet. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka föräldrarna är och bli omvårdad av dem. (sid 18)

8 Varje barn har rätt att behålla sin identitet. (sid 18)

9 Ett barn ska inte skiljas från föräldrarna mot deras vilja, utom när det är för barnets bästa. Barn som är skilt från föräldrarna har rätt att träffa dem regelbundet. (sid 16)

10 Ansökningar från familjer som vill återförenas över statsgränser ska behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt.

11 Staten ska bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet.

12 Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. (sid 22)

13-15 Varje barns rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet ska respekteras. (sid 22)

16 Varje barns rätt till privatliv ska respekteras.

17 Staten ska ta ansvar för massmediers roll när det gäller varje barns tillgång till information. (sid 32)

18 Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. (sid 16)

19 Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet. (sid 30)

20 Ett barn som berövats sin familjemiljö har rätt till alternativ omvårdnad.

21 Vid adoption ska staten säkerställa att barnets bästa främst beaktas.

22 Ett flyktingbarn har rätt till skydd och hjälp.

23 Ett barn med funktionshinder har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som möjliggör ett aktivt deltagande i samhället. (sid 13 och 24)

24 Varje barn har rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas. (sid 28)

25 Staten ska göra regelbunden översyn av situationen för ett barn som är omhändertaget av myndigheterna.

26 Varje barn har rätt till social trygghet. (sid 24)

27 Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard.

28 Varje barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara gratis. (sid 10)

29 Undervisningen ska syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter och respekt för mänskliga rättigheter. (sid 10)

30 Ett barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.

31 Varje barn har rätt till lek, vila och fritid. (sid 12)

32 Varje barn har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och arbete som skadar barnet eller hindrar hans/hennes skolgång. (sid 30)

33 Varje barn har rätt att skyddas mot droger.

34 Varje barn har rätt att skyddas mot sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

35 Staten ska bekämpa handel med barn.

36 Varje barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande. (sid 30)

37 Inget barn får utsättas för tortyr, annan grym behandling eller bestraffning eller dödsstraff. Frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid.

38 Inget barn får användas som soldat.

39 Ett barn som utsatts för övergrepp eller utnyttjande har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

40 Ett barn som är anklagat för brott eller blivit dömt för en straffbar handling har rätt att behandlas respektfullt och rättssäkert.

41 Om det finns bestämmelser som går längre än innehållet i barnkonventionen, gäller de bestämmelserna i stället.

42 Staten ska göra konventionens innehåll känt bland vuxna och barn.

43-45 FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar och granskar att staterna följer barnkonventionen genom en särskild rapporteringsprocess.

46-54 En stat blir bunden av barnkonventionen genom att ratificera den.

Källa: Unicef

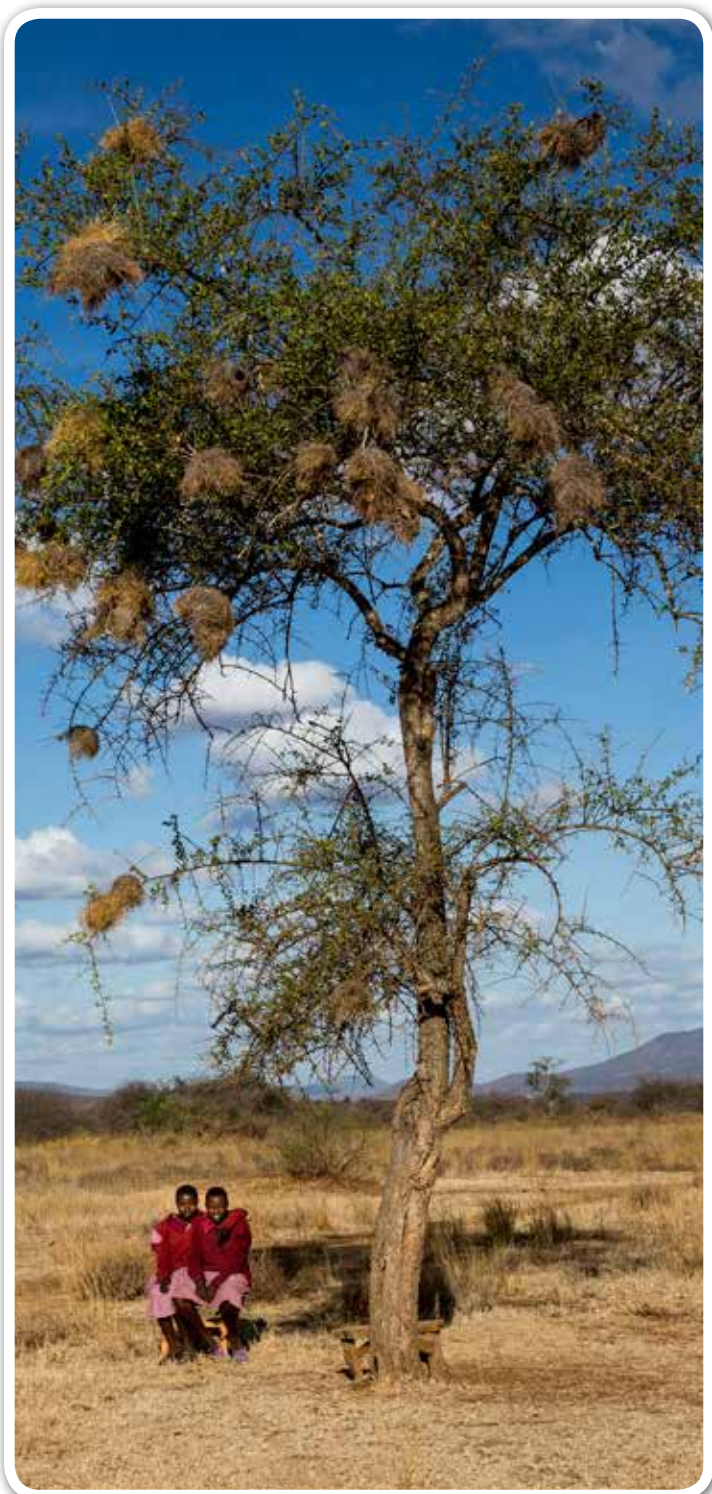

FOTO: PELLE WAHLGREN

Rafikis barnrättsbok

Rafiki betyder kompis på språket swahili. Rafikis barnrättsbok har tagits fram för skolor i de tidigare årskurserna och finns att beställa på www.rafiki.se

Erikshjälpen och Individuell Människohjälp, IM, står bakom Rafiki och ger ut skoltidningen Rafiki som utgår från barns lika värde och barnkonventionen.

Tidningen tar på ett enkelt sätt upp barns vardag runt om i världen, visar på likheter och lyfter barns rättigheter.

Rafiki besöker barn på grundskolan och ger personliga berättelser, bilder och filmer som visar barns vardag runt om i världen. Rafiki skapar kontakt mellan barn i Sverige och andra länder. Boka besök via Rafikis hemsida.

Rafiki stöds av Sida genom Svenska Missionsrådet.

Redaktion: Camilla Sköld, Andreas Hallman, Bitte Arréhn och Teresia Hördegård.

Utgivare: Erikshjälpen och IM

Tryck: ÅkessonBerg

Upplaga 2014: 10 000 ex

ISBN-nummer: 978-91-980104-3-5

Boken är tryckt på Svanenmärkt papper med Svanenlicensierad produktion.

Tack till elever och pedagoger som läst och tyckt till om Rafikis barnrättsbok under arbetets gång.

ERIKSHJÄLPEN

I Rafikis barnrättsbok kan du höra barns röster från hela världen.
Här finns berättelser om barns vardag.
Upptäck likheterna och upptäck barnkonventionen.

